

205 Sopar hora europea

Més enllà de la família: comunitats adultes

MÉS ENLLÀ DE LA FAMÍLIA: COMUNITATS ADULTES

Jordi Cussó i Porredón

Ponents

JORDI CUSSÓ I PORREDÓN

Economista. Director de la Universitas Albertiana

MARIA MARTÍNEZ I VENDRELL

Psicòloga

EULÀLIA SOLÉ I ROMERO

Sociòloga i escriptora

RICARD VILAREGUT I SÁEZ

Director del Centre Internacional Escarré per les Minories Ètniques i les Nacions
(CIEMEN)

APORTACIONS EN EL COL·LOQUI

PUBLICACIONS

MÉS ENLLÀ DE LA FAMÍLIA: COMUNITATS ADULTES

Jordi Cussó i Porredón

En moments sociopolítics especialment crítics pel que fa a l'economia i a un afebliment dels valors en la societat i en què regna la por a la incertesa, es detecta una necessitat d'obrir-se a noves formes d'entendre i viure les relacions humanes.

En les Jornades de l'Àmbit Maria Corral de l'any 1982 sobre les Comunitats Socials Adultes, el professor Aranguren feia una distinció entre el que és comunitat i el que és corporació. Deia: «Comunitat és el tipus d'agrupació més espontània, més càlida, més interpersonal i que pretén dotar d'un sentit la vida com a tal. Mentre que la corporació és un tipus d'agrupament més fred, més jurídic, que no pretén dotar de sentit la totalitat de la vida, sinó simplement agrupar-se per a unes finalitats determinades, que no són mai, per altra banda, les finalitats últimes».

El Dr. Francesc Torralba, diu: «L'home es construeix en la comunitat, no en la col·lectivitat, ni en la suma d'individus, sinó en el vincle intersubjectiu entre dos éssers diferents que es reconeixen i s'acullen mútuament. En la comunitat, cada individu conserva el seu nom i cognoms, les seves característiques definitòries. L'home no està sol en l'univers, està en contínua relació amb els altres, i aquesta relació no és accidental en la seva vida, sinó edificant i formativa».

Avui dia sembla com si totes aquestes característiques comunitàries que el professor Torralba assenyala només es poguessin viure en la família. Sembla com si entre la família i la gran societat no hi hagués res més. Quan això passa, l'estructura familiar carrega un pes excessiu i n'hi ha prou que a casa hi hagi un malalt greu o un minusvàlid o que es passi per dificultats econòmiques, perquè aquest grup trontolli. Fins i tot en les millors circumstàncies, serveix de poc enfortir el nucli familiar si viu aïllat enmig d'una immensa massa social i enfront d'un Estat impersonal, que cada vegada pren més decisions en funció dels mercats financers, i no d'acord amb les necessitats reals dels seus ciutadans.

Necessitem aquestes comunitats socials en què les persones es relacionen amb les altres d'una manera més afectiva, més primordial. Aquests grups socials reben cohesió interna en la mesura que poden participar d'emocions primordials com la lleialtat, l'afecte, l'amor, una pertinença en comú, una vida en comú. Sense caure en idealitzacions, perquè és en aquest mateix espai on també es fa experiència de l'enveja, la gelosia o l'egoisme. És el lloc on vivim l'aiguabarreig dels sentiments i emocions humanes. I això és cert que ho vivim

en el marc familiar, però no és pas exclusiu de la família; també es pot donar en grups més amplis: un grup de matrimonis, una associació cultural, una associació de veïns, un poble. Les comunitats són molt importants, perquè són aquelles entitats que donen sentit a la vida. La societat ens ofereix un ventall molt ampli de corporacions, és a dir, grups en els quals la relació amb els altres éssers humans ve mediatitzada per lleis, institucions i burocràcia, i les comunitats queden en un segon terme. En aquestes corporacions la relació amb l'altre ens ve donada no pel que som, sinó pel lloc que hi ocupem. Un gerent d'una empresa és important per la seva utilitat, per la seva eficàcia o pel seu resultat; no per ser qui és. Tots plegats vivim en el món de la utilitat, de l'eficàcia, de la productivitat, és a dir, en un món que es guia per criteris funcionals i poc afectius.

Necessitem alguns canvis socials que facin sorgir en la societat grups, comunitats, en què la unió principal dels que les formen no sigui només el vincle de la consanguinitat, sinó la decisió lliure d'unir-se per un objectiu, per uns ideals, per estar junts, per ajudar-se..., en definitiva, en què el vincle fonamental sigui l'amistat. Són comunitats socials formades per famílies i grups que es coneixen personalment i comparteixen afinitats, conviccions, o simplement simpatia o afectes. Són xarxes de persones que hi poden trobar enfortiment i suport.

Aquesta forma d'amistat és tan important com el clima afectiu en la família, i aquestes comunitats socials poden oferir formes importants de suplència en els moments que ens toca viure avui, d'especial dificultat.

JORDI CUSSÓ I PORREDÓN
Economista. Director de la Universitas Albertiana

Avui dia, la paraula 'crisi' és la que caracteritza la nostra societat. En altres moments de crisi, la gent trobava un gran suport en l'àmbit familiar, però sembla que actualment estem demanant massa a la família i hi ha el risc que hagi d'acollir tant, que la mateixa realitat nuclear familiar es trenqui per excés de pressió. Trobo a faltar més presència dels «grups intermedis» que puguin ajudar la família a donar suport als més necessitats, amb vista a consolidar la societat.

Vivim un moment de crisi global. Sembla que tot el que hem edificat trontolla i els experts ens diuen que s'acaba la societat del benestar. Em pregunto si els fonaments d'aquesta societat del benestar no eren massa epidèmics, massa externs, si no emanaven d'un bé exterior a l'ésser humà. Vull dir que tot ens venia donat des de fora: algú, majoritàriament l'Estat, ens proporcionava el que necessitàvem per a viure: sanitat, infraestructures, treball, etc. Però ara hem vist que això generava un tipus de societat molt provisional, de rauxes. Quan les coses van bé, tot es perfecte, però quan les coses van malament, quan patim una crisi, tot és desencís, desencant, i sembla com si ens trobem sense capacitat de resposta. Si falla l'Estat, falla tot. És una societat massa ondulant i dependent dels béns externs.

Per dir-ho d'una altra manera: som una societat del benestar, però no tenim ciutadans que estiguin bé al marge del que tenen o dels béns materials que aquesta societat els proporciona. No som persones que experimentem estar bé, que tinguem força, energia per a desenvolupar la vida, els projectes, al marge de les dificultats, adversitats, obstacles. Estem bé malgrat la crisi de l'Estat i de les institucions, de l'èxit, del reconeixement o del rebuig. Ens hem quedat com reduïts, esperant que tot ens vingui donat de fora.

Hem d'aprofitar aquest moment per a fer un pas endavant. Necessitem una societat del benestar que es fonamenti en persones que irradien benestar, no en el sentit material, sinó en el sentit que estiguin realment bé amb elles mateixes, amb els altres, amb el seu entorn més immediat i més llunyà; persones que irradiïn el desig que els altres també visquin aquest mateix sentiment.

La vida humana no és un itinerari en solitud, sinó un camí amb els altres. «Som uns éssers entre altres éssers», deia K. Jaspers. Som gràcies a la unió dels altres. La meva existència respon a la unió íntima d'altres éssers que m'han precedit. Sóc gràcies a la decisió: més o menys conscient, volguda o no, amorosa o violenta, d'altres éssers que m'han precedit. Sóc fruit dels altres i sense els altres no seria res. Per tant, subratllo aquest aspecte: la nostra existència, el nostre ésser, no és cap mèrit personal.

L'existència no és la recompensa a cap esforç, ni la gratitud a un treball; és pura i total gratuïtat. Sense els altres tampoc no podria subsistir. És a dir, per a créixer, per a enfortir-me, per a desenvolupar-me, he necessitat també els altres. Per a madurar, per a arribar a la plenitud humana, també he necessitat els altres. Tot, absolutament tot, d'alguna manera, ho hem rebut dels altres. El doctor Torralba escriu en el llibre Presència i fragilitat, que: «l'itinerari vital és un itinerari gràcies als altres i no tant un itinerari amb els altres. La vida humana no és una mera coexistència amb altres éssers, un frec a frec exterior i circumstancial, sinó una comunió plena amb els altres. Encara és menys adequat dir que la vida humana és un itinerari malgrat els altres. La presència de l'altre, de l'amic, de la persona estimada, del pare, de l'esposa és decisiva també en aquest itinerari individual».

Faig ara un salt per situar-me en la tradició judeocristiana. Hem construït o ens han parlat d'un paradís on d'alguna manera tenim tot el que necessitem per a viure. Quan es llegeix el llibre del Gènesi hom es troba que Adam estava en un paradís on ho tenia tot per a viure: podia menjar de tot menys d'un fruit, com que no tenia fred no necessitava vestir-se, estava en un lloc de gran bellesa i de molta harmonia, molt equilibrat, molt ric i molt abundant. Ho tenia tot, però diu el text que estava sol i, per aquesta raó, el paradís no l'omplia, no li donava sentit per a viure, li faltava alguna cosa. La metodologia judeocristiana diu que necessitava un altre, una dona, Eva. El mateix es podria dir d'Eva respecte d'Adam, necessitava simplement un altre com ell, amb qui es pogués comunicar, amb qui es pogués relacionar. Diuen que el paradís és veritable paradís quan hi ha la presència d'un altre.

Crec que hem creat societats riques, com la nostra, plenes de tot el que necessitem per a subsistir, però crec que no hem sabut crear societats gratificants. Les trobo a faltar. No em preocupa que siguin més o menys riques, el que em preocupa és que les societats no són gratificants per als éssers humans. I encara que hi hagi societats més pobres, el que a mi em sembla més vital és que siguin realment gratificants. La societat rica es mesura en l'índex de benestar, i aquest índex és molt material, no l'entendem des d'una mesura més gratificant per a tota la persona. Un món i una societat gratificant són aquells en què les persones se senten acollides, es troben a gust, independentment que tinguin més o menys coses. Si un home o una dona no se sent acollit, tant per a ell com per a les persones que l'envolten el món no serà gratificant. Experimenta que aquest món és hostil i d'alguna manera s'ha de buscar el paradís. En un món hostil, no es troben raons per a viure i, sovint, tot es complica i esdevé més difícil.

Necessitem espais d'acollida, comunitats socials adultes, grups socials, espais on siguem ben acollits, on siguem benvinguts. Acollits per altres éssers humans, acollits per aquestes esferes que anomenem família, amics, grups socials, la mateixa societat en general. Ser al món, existir, estar aquí, és una bona nova per a mi, una bona nova per als meus progenitors, per als meus amics, per als meus contemporanis. Un món on malgrat que tinguem poc val la pena de viure. Necessitem aquestes comunitats en què les persones es relacionen

amb les altres d'una manera més efectiva i primordial. Aquests grups socials reben cohesió interna en la mesura que poden participar del que anomenem les emocions primordials, la lleialtat, l'afecte, l'amor, una pertinença en comú, una vida en comú.

No podem caure en idealitzacions, perquè també és veritat que en aquests espais es fa experiència d'enveja, de gelosia, d'egoisme i fins i tot de traïció. És allà on vivim aquesta barreja de sentiments i d'emocions humanes i això, insisteixo, és cert que ho vivim en el marc familiar, però també es pot donar en grups més amplis, com un grup de matrimonis, un grup d'amics, una associació cultural, una associació de veïns o un poble. Necessito sortir d'aquest àmbit familiar per a poder trobar un espai més ampli on també pugui sentir aquesta acollida, on pugui sentir l'afecte; un espai on, per exemple, no sóc un aturat, sinó que sóc jo mateix. Si quan surto de casa sóc un aturat, viure en societat és fa molt difícil i estaré esperant tota la vida que aquesta societat em doni una oportunitat. Necessito grups en què, independentment que treballi o no treballi, segueixo sent el Josep i, pel sol fet de ser el Josep, sóc valorat, sóc apreciat, estic integrat i formo part d'aquell grup. Si no tenim aquestes realitats es fa molt ardu i molt difícil viure en la societat. Necessitem esferes d'acolliment, espais on viure les relacions amb els altres d'una manera més harmònica i més gratuïta. Les comunitats socials, les esferes d'acolliment cobreixen les necessitats més essencials de la persona, la de l'afecte, la capacitat intel·lectual, la identificació personal, la que permet el creixement humà i la integració social i les necessitats materials més bàsiques.

Avui recau sobre la família tot el pes de cobrir les necessitats de la persona, i esdevé l'única esfera d'acolliment, la qual cosa comporta una pressió massa forta sobre ella. A la família l'hem d'apuntalar per donar-li també cohesió i solidesa, i més ara quan la nostra família és tan nuclear; potser abans les famílies tenien més fortalesa pel fet de ser molt més àmplies. Vivim en una societat massa individualista i hem de potenciar des de tots els àmbits (polític, social, institucional) la dimensió més comunitària. Si ho fem, ens adonarem que també tindrem molts canvis a nivell familiar, educatiu, polític, social i econòmic. S'han de crear estructures socials, econòmiques, polítiques i també financeres, en funció de les necessitats de les persones.

Si treballem en un món més gratificant, si l'omplim d'aquestes esferes d'acolliment, tindrem un món on hi haurà més o menys coses, on serem més o menys rics i podrem disposar de més o menys béns, però tindrem les realitats més bàsiques, aquelles que són necessàries per a sentir-nos a gust, per a estar bé amb nosaltres i amb els altres, per a gaudir del món i de tot el que el configura.

MARIA MARTÍNEZ I VENDRELL
Psicòloga

La família, malgrat tots els atacs que sofreix en aquesta societat canviant, encara és el nucli de referència i punt de partida del que faran més tard els membres que la configuren.

La parella és l'única persona que de veritat ens triem. Tota la resta, més o menys ens ve donat. Respecte als amics, també els acabem triant, els anem acumulant per afinitats i en un temps molt més llarg. Amb la persona que triem per conviure-hi, hi ha d'haver unes afinitats perquè més o menys funcioni la relació, i perquè funcioni d'una manera que es basi en la comunicació, que no vol dir fer crònica del que ha passat durant el dia, sinó compartir.

Les famílies, i començant per les parelles, han d'aprendre que la comunicació és companyia, compartir sentiments, compartir idees, compartir ideals, aficions i moltíssimes coses que ens uneixen al llarg de la història de cada persona.

Sigui com sigui la família, és la introductora dels infants en el món dels adults, tant si en som conscients com si no en som. El que fem com a pares i mares és oferir allò que tenim, que és la nostra manera de viure, les nostres aficions, els nostres pensaments, les nostres pròpies amistats... Això és molt important.

Els fills, en una família, participen del món dels adults molt aviat a través dels amics del pare i veuen una manera de configurar el món, una manera de viure, una manera d'entendre la seva relació amb la societat. Això influeix en els fills i configura també la seva manera de veure el món. No vol dir que això sigui inamovible, perquè molt aviat, quan comencen a anar a l'escola, amplien el seu cercle de relacions.

Al llarg de la vida interpretem molts rols. El primer és el de fills: naixem d'una parella que, d'una manera conscient o inconscient, amb voluntat o sense, amb més o menys il·lusió ens porta al món. El primer rol que assumim és el de fills. Després veiem que podem ser nebots, que podem ser néts, que som cosins, i que són rols diferenciats, però que formen part del mateix entroncament familiar. Quan els nens entren a l'escola assumeixen un altre rol, que és el d'aprenent de viure. Els nens van aprenent a viure pel seu compte a través d'uns aprenentatges que van adquirint a poc a poc, que són aprenentatges de matèries a més de les vivències que tenen en el seu entorn escolar. Aquest rol d'aprenent i d'estudiant s'allarga durant molts anys a la vida. A més d'aquest rol, hi ha el de germà, el d'amic i més tard el de parella. Cada rol té les seves característiques.

Hi ha moltes famílies que són professionalment de la mateixa línia, de la mateixa manera de funcionar. Hi ha famílies d'advocats, hi ha famílies de mestres, de psicòlegs, d'artistes...

hi ha famílies de tot tipus, en què els fills, des de la infància, mamen aquell estil de vida. A casa meva, per exemple, tota la meva família és artista, excepte jo. Tots estan ficats d'una manera o d'una altra en el món de la comunicació de la imatge. Jo no he triat ser artista com a professió, però la meva passió és el teatre. Hem de ser conscients de la gran influència que tenim, involuntàriament, en els nostres fills. Marquem directrius que els obren el món.

Els vincles que establim al llarg de la vida, primer la família, després els amics (que anem buscant per afinitats, per història personal, per l'escola...) són molt més forts del que ens podem imaginar.

Jo una vegada el mes em reuneixo amb quatre amigues de l'escola. Som amigues des dels tretze anys. Ens continuem veient i no ens assemblem en res. Cadascuna ha fet una vida absolutament diferent, però hi ha una vivència molt important que és la de l'escola i l'amor que ens tenim, a partir d'aquella època en què vam aprendre a créixer, en què vam aprendre a fer trapelleries juntes, a ser castigades juntes, a començar a tenir el primer xicot d'amagat del pare i de la mare. Totes aquelles confidències del pas de la infància a l'adolescència i que lliguen d'una manera molt forta. Amb aquestes amigues ens veiem un cop el mes i estem al corrent del que fan els nostres fills, del que farem per vacances, del que ens ha passat, del familiar que està malat, de les decisions que anem prenent, i també ens anem arrossegant les unes a les altres en les aficions personals.

Com us deia abans, per a mi la meva segona família és el món del teatre, el món de la faràndula, tant per afició com per família. Tinc grans amics en aquest món i comparteixo amb ells la preocupació per la cultura i per la creació teatral. També tinc altres amics de l'agrupament escolta en què vaig participar durant molts anys, i continuo en contacte amb uns quants membres de l'agrupament. Ens trobem quan hi ha una efemèride important i n'hi ha que ja són avis com jo.

Tot això forma part d'aquests rols que anem exercint al llarg de la vida, que ens donen un aspecte molt ampli i diferenciat de relacions. Hi ha una dita que diu «d'amics de veritat se'n tenen molt pocs» i jo ho nego. D'amics de veritat se'n poden tenir molts, sempre que hi hagi un vincle afectiu i una motivació molt profunda que els hagi unit. En el meu cas, què ens va unir a l'escola? La vivència del creixement. Què ens va unir al teatre? La necessitat d'expressar d'una manera o una altra el que per a la nostra societat és important. Què ens va unir a l'escoltisme? El desig de fer una Catalunya diferent en l'època en què estava prohibit manifestar-se i en què hi havia una llavor de ganes d'estar en el país d'una manera responsable. Què ens uneix en la professió? El desig de ser útil a la societat.

Si anem veient tots els rols que hem fet en la nostra vida, a tot arreu deixem rastre i a tot arreu recollim una amistat que és molt important i que de vegades acaba complint funcions

de família. Busques aquest amic o aquell altre per a un determinat tipus de confiança, busques l'altre per a una determinat mena d'activitats, i en tot hi ha una cosa comuna, que és l'amor de base que es configura a partir d'una ideologia, unes aficions, una vivència, una passió. Crec que tant en la vida de família com en la feina, hi ha uns amors apassionats. Estimes la feina profundament quan fas una feina vocacional. Jo no me'n vaig de copes amb els meus pacients, però me'ls estimo i m'agrada trobar-los al cap dels anys, quan veig que han tirat endavant o que em vénen a veure per dir-me que estan molt bé.

Hi ha altres nuclis, com el del voluntariat, en què hi ha molta gent que fa coses molt interessants i que acaben compartint una idea important, la de donar del seu temps per millorar una mica el seu país. Amb la gent del voluntariat amb qui fas coses en un moment donat de la vida, es crea un vincle molt especial que no necessita una altra intimitat. Estic d'acord amb el que deia en Jordi Cussó, que necessitem tot això per a poder viure.

En la nostra societat encara la família és un nucli i una referència, però hi ha molts països a Europa en què els pares s'acomiaden dels fills molt aviat i aquests s'emancipen molt aviat.

Sóc afortunada de tenir molts amics, de tenir molts coneguts. És un capital que tinc, al qual potser no dono el valor que té. Aquest capital que fa xarxa, que no és la xarxa del Facebook o del Twiter ni res de tot això, sinó una xarxa emocional, que va deixant rastre i que ens diu que tu també comptes per als altres.

Parlem molt de la integració de la diversitat i moltes vegades la vivim en viu i en directe amb una inconsciència que espanta. Tenim una gran diversitat de gent molt diferent al nostre abast, i amb tots hi tenim alguna cosa que ens uneix. Això és una gran riquesa.

EULÀLIA SOLÉ I ROMERO
Sociòloga i escriptora

Sota aquest títol tan suggeridor de «Més enllà de la família: comunitats adultes», crec que el primer que hauríem de fer és intentar concretar què entenem per família.

D'entrada sembla que tothom ho té molt clar, però el cas és que cadascú sustenta una imatge particular del concepte família, quan en realitat les formes de la família són molt diverses, no solament comparant Occident amb altres cultures, sinó dintre mateix del nostre àmbit. Aquest àmbit és el que ens interessa avui aquí, i per tant, no anirem pas més enllà de les fronteres de la nostra cultura, l'occidental.

Si provem de definir què és la família, una bona font la trobarem en un acreditat Diccionari de Sociologia. A l'entrada *Família* del Diccionari, en principi ja es diu que «és un terme d'ús molt comú en les societats occidentals, però de difícil definició si es vol que sigui vàlida per a totes les seves modalitats i que agrupi tant els seus elements culturals com biològics».

Els entesos ja comencen dient que és difícil de definir. Tot i això, sí que ho fan, i consignen que la família «és la més universal de les institucions socials, però les seves formes històriques són massa diverses per a subsumir-les en un únic concepte». Amb tot, continuen signant que la família «designa un grup social constituït per persones vinculades per la sang, el matrimoni o l'adopció, un grup caracteritzat, a més, per una residència comuna, cooperació econòmica, reproducció i cura de la descendència».

Actualment entre nosaltres hem de parlar també d'altres formes de família, juntament amb les configurades pel matrimoni, la consanguinitat o l'adopció. Per una banda, hi ha les parelles de fet, siguin heterosexuales o homosexuals i, per l'altra, també hi ha el matrimoni entre homosexuals, una modalitat molt recent. Tant si ens agrada com si no, tant si hi donem la conformitat com si no, són noves formes de família que estan legalment reconegudes, en el cas de les unions matrimonials, o implícitament o explícitament en el cas de les unions consensuades, que és un altre nom per a les parelles de fet.

Tenim, doncs, els vincles familiars sorgits a través de la sang, els de la unió matrimonial no solament heterosexual sinó homosexual, els de l'adopció i els de la unió consensuada. Totes aquestes variacions poden reunir les esmentades característiques d'una residència comuna, de la cooperació econòmica, de la reproducció –sigui natural o assistida– i de la cura dels fills.

L'antropòleg George Murdock (1897-1985) va enumerar quatre funcions de la família que, si bé es poden separar les unes de les altres, només en el si de la institució familiar les trobem totes integrades. Aquestes funcions són: la sexual, la procreació, la cooperació econòmica i la socialització.

Pel que fa a la socialització, és cert que hi ha diverses estructures que socialitzen, des de l'escola fins a tot el ventall de mitjans de comunicació, però la primera i bàsica font de socialització continua sent la família. Com també és veritat que les formes concretes de realització de les quatre funcions esmentades evolucionen en el temps, entre les diverses societats, entre les diverses classes socials i en el transcurs del cicle de vida de la mateixa família.

A Occident, un dels canvis més visibles i generalitzats que ha tingut lloc en el curs dels anys ha estat el pas de la família extensa a la família nuclear. En el primer cas, conviuen en un mateix grup domèstic membres de diverses generacions, tant com de diferents branques de parentiu. No únicament avis, fills i néts, sinó també ties i oncles, cosins; tots plegats amb vincles consanguinis, per raó de matrimoni o per adopció. Els factors que han bandejat aquest tipus de família podríem resumir-los en dos de principals: noves condicions materials i nous sistemes de valors. De fet, han estat les condicions materials, tipificades pel creixement del sistema industrial, les que han determinat la nova mentalitat social.

La família nuclear constitueix el tipus predominant en la societat occidental, i tal com sabem, es caracteritza per estar formada per la parella i els fills. En opinió de Talcott Parsons, el sociòleg que és el màxim exponent del funcionalisme, la família extensa seria inadequada per a la societat industrial, ja que representaria un fre per a la mobilitat social i geogràfica dels seus components. La llibertat individual requereix menys llaços domèstics, més distanciament, tant físic com emocional. Tot i això, també és cert que la família nuclear no viu mai totalment aïllada d'una xarxa familiar comuna, ja que la separació geogràfica no impedeix l'existència de lligams efectius traduïts en celebracions familiars o en l'ajuda en situacions de malaltia, problemes econòmics, etc.

Després d'aquest breu repàs de les diverses modalitats de família, podem fer-nos unes quantes preguntes respecte de la propensió o no a obrir-se a l'exterior. És a dir, a actuar més enllà de les parets de casa, del treball extern remunerat i de l'escola dels fills. Les famílies felices, són més tancades a la comunicació externa ja que se senten plenament satisfetes amb elles mateixes? Potser encara són menys propícies les desgraciades? Es relacionen més amb altres persones els matrimonis o les parelles de fet? O bé es tracta de condicions que no influeixen en un sentit o en un altre? Les parelles o matrimonis homosexuals, mantenen una xarxa comunitària que traspassa el seu cercle particular?

Pel que fa a mesurar l'extraversió de la família en funció de la plenitud que parella i fills troben en el seu nucli privat –especialment per part dels progenitors amb fills petits, ja que són aquells els que determinen els contactes amb l'exterior–, és possible observar que en alguns casos de plenitud sorgeix una tendència a tancar-se en el si de la llar. El recer de casa pot resultar tan dolç, que no cal buscar res a fora, ni tampoc no cal exposar-se a que altres persones pertorbin la pau i la concòrdia del niu. Com a màxim, trobades esporàdiques amb els parents més propers, però res de mirar cap a àmplies activitats exògenes.

És evident que no totes les famílies que gaudeixen d'un benestar anímic profund es mostren tancades en el seu nucli. Sovint és precisament aquesta harmonia, aquest estar bé amb un mateix, el que impulsa a interactuar amb altres persones i grups.

A l'altre extrem hi trobaríem la família infeliç, la que segueix endavant amb penes i treballs, tan desganada amb si mateixa, tan mancada d'ànim que no té força per a mirar cap enfora; tot i que també pot ser que la insatisfacció entre els membres de la família condueixi a cercar companyies i activitats que omplin el buit de la parella.

Amb tot, quan aquí parlem de comunitats adultes més enllà de la família, crec que el que s'entén no és solament una interrelació de club d'amistats, sinó una relació més afectiva, entre persones afins però també amb objectius solidaris, d'activitat social, no sols d'entreteniment o de corporacions acadèmiques o empresarials.

Tornant als diversos models de família i al seu possible comportament relacional, no sembla que el fet de tractar-se de matrimonis o bé d'unions consensuades estables impliqui una variable significativa. El qualificatiu de família feliç o dissortada esdevé aplicable a ambdues modalitats i, per tant, les anteriors reflexions sobre el seu caràcter obert o tancat es poden aplicar per de la mateixa manera.

Respecte a les parelles o matrimonis homosexuals, malgrat que la societat progressivament en va acceptant l'existència, pel mateix fet de constituir un col·lectiu minoritari, els condicionants per a expressar-se més enllà de la família deriven tant de la mateixa parella com de l'exterior. El recel pot sorgir per totes dues bandes, i tant si hi ha fills com si no, tant si són adoptats com si són fruits d'una reproducció assistida.

En un interessant estudi sobre les famílies homoparentals realitzat per Marcin Smietana, sociòleg de la Universitat de Barcelona, s'observen les actituds i el comportament tant dels pares i mares com dels fills, la majoria adoptats. En especial, es fa referència al capteniment a les escoles, la permanència a les aules, les entrades i sortides del centre, les activitats escolars. Als centres d'ensenyament es comença a veure alumnes la família dels quals respon a la característica d'homoparental, i és bo investigar si s'actua obertament, tant pel

que fa als pares, mares i fills com al professorat, els condeixebles i els parents d'aquests. És obvi que l'actitud de les criatures dependrà molt de la que adoptin els seus progenitors, i també de l'acollida que trobin a l'aula i a la institució escolar en conjunt. Per un cantó, l'autoconfiança que demostrin els pares i mares; per l'altre, la comprensió del professorat.

No cal anar gaire lluny en el temps per a fer memòria de com es van arribar a sentir d'incòmodes els primers escolars «víctimes» –diguem-ho exageradament– de la separació o divorci dels pares. Eren l'excepció, tal com ara, en un grau encara més elevat, ho són els fills d'unions homosexuals. Que l'alumne mostri confiança en si mateix i en el seu entorn dependrà de la postura que prenguin els progenitors. Una actitud tancada seria anar sempre un sol membre de la parella a portar-lo a l'escola i a recollir-lo. Un comportament obert seria fer cap tots dos junts a l'entrada o sortida de classe o assistir tots dos a les reunions escolars.

Per acabar, tornant a la reflexió sobre la propensió a formar part de comunitats adultes més enllà de la família o no, sembla vàlid considerar que a les famílies homoparentals els costaria més d'obrir-se cap enfora, ja que podrien témer no ser ben acollides, i per tant, optarien per refugiar-se en l'entorn dels seus iguals.

Amb tot, l'interrogant principal fa referència a si és bo o no que la família es mogui més enllà del seu nucli per formar part d'altres comunitats cíviques. I en la meua opinió, sí que ho és, en les diverses fórmules que aquesta exteriorització pot adquirir, siguin de caire solidari, cooperatiu, de moviments socials, etc. Per exemple, compartint inquietuds en formar part de les Associacions de Pares i Mares a les escoles; intervenint en associacions ciutadanes o de tipus religiós; fins i tot participant en les comissions de les festes majors de barri. Qualsevol interès que sobrepassi el cercle del parentiu farà dels progenitors unes persones amb més amplitud de mires i, alhora, donarà als fills moltes més ocasions de conèixer i valorar el món que els envolta.

RICARD VILAREGUT I SÁEZ

Doctor en ciències polítiques UAB-IGOP i director del Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions (CIEMEN)

Voldria explicar una idea central lligada amb el tema de les comunitats adultes, que és el perquè dels beneficis individuals i col·lectius de l'acció col·lectiva. Hi ha quatre grans àmbits a la societat: l'àmbit institucional, que és l'àmbit de gestió d'allò públic, que alguns anomenen polític i que es refereix als ajuntaments, parlaments, etc.; l'àmbit mercantil, que és l'àmbit de la producció, l'àmbit laboral, de l'empresa, etc.; l'àmbit familiar, que és l'àmbit de suport mutu i recolliment, un dels àmbits més fonamentals que hi ha; i, finalment, l'àmbit social, que jo el lligaria amb allò que entenem com a àmbit relacional, més enllà de la família, que no és institució i que no és laboral.

Jo us parlaré avui de l'àmbit social, que és el que jo he estudiat i conec més. En aquest àmbit podem situar la pregunta: per a què serveix associar-se? Per a què serveix participar? Per a què serveix tenir relacions socials? Serveix d'alguna cosa? Aquesta és la pregunta. Nosaltres creiem que sí, que serveix per a molt. Més, encara: creiem que això és el motor per a la democràcia. **El desenvolupament qualitatiu de les democràcies** modernes es deu més a l'activació d'aquest àmbit social, a l'activació de moltes persones que s'associen per participar, intervenir o influir en allò públic o tan sols per reunir-se, trobar-se, crear espais de relació, d'ajuda mútua, de comprensió i tantes i tantes altres coses. Sort en tenim a Catalunya, que és una nació sense estat i que en canvi ha estat capaç de dotar-se d'això. De vegades a les nacions que no tenen estat els passa molt que les societats, en l'àmbit mercantil i en l'àmbit social són molt innovadores, saben que no tenen la protecció que tenen grans estats i, per tant, molts cops s'han d'espavilar per si soles. A Catalunya hi ha hagut una xarxa social molt i molt potent, si ho comparem amb altres societats. A casa nostra tenim una densitat de la xarxa associativa molt potent.

La gent que participa en col·lectius o entitats diu sempre que es troba molt sola, que són molts poques les persones que hi participen, etc. Però, en realitat, és a l'inrevés, ja que els beneficis individuals i col·lectius de la gent que s'associa són superiors als de la gent que no s'associa. Per tant, no solament és bo participar, associar-se i relacionar-se, sinó que és fonamental per al creixement personal i per a les oportunitats que tota persona pot arribar a tenir. Un estudi que es va fer a la Universitat Autònoma sobre els estudiants que s'integraven en associacions de la mateixa universitat (en sindicats, en temes de solidaritat...) que sempre són entre un 8 i un 12%, va donar com a resultat que aquests estudiants eren els primers que trobaven feina.

Tota la gent que s'associa en treu molts beneficis individuals, en tema de competències, relacionals, etc., i d'això sí que en tenim dades empíriques: no és una suposició o un desig, sinó que són dades reals. Jo, que vinc de l'àmbit dels moviments socials, sempre explico que he tingut molta sort perquè he pogut socialitzar-me amb entitats, amb associacions, i estic convençut que ara tinc feina gràcies a això. Sóc dels poc que tinc feina i és gràcies a això. Realment, sóc dels que gràcies a haver-me pogut socialitzar, compartir moltes experiències amb molta gent, tinc més eines per a enfrontar la crisi.

Quins són els beneficis col·lectius? Robert Putnam, un polític que ha tingut molt d'impacte, va fer un estudi comparatiu en diferents regions d'Europa i deia que havia observat que en les societats en què hi havia un nivell més alt de capital social (en què les relacions són més altes entre les persones) aquestes societats tenen millors rendiments en l'àmbit mercantil, en l'àmbit institucional i en l'àmbit familiar. He de dir –com a crítica– que els rendiments en l'àmbit institucional i en el mercantil els va demostrar empíricament, però que no acabar de demostrar els obtinguts en l'àmbit familiar. Ell diu que on hi ha societats més riques i més plurals, on hi ha ciutats amb més mercats –un mercat com el de la Boqueria, per exemple– és on hi ha potser una font relacional molt important. On hi ha societats, on hi ha moltes associacions, això és un indicador que allà les coses poden funcionar millor. I on hi ha més pluralitat... Això és molt important. I no em refereixo només a l'àmbit d'associacions, ja que hi ha llocs que no tenen associacions i, en canvi, tenen molta vida. Per exemple, en el meu poble, Roda de Ter, es juga molt a un joc de cartes: la botifarra. El gran joc de la botifarra dels divendres és l'espai de socialització intergeneracional de moltíssima gent.

Si els governants aposten per l'efecte relacional, les societats tenen més rendiment, funcionen més bé en l'aspecte econòmic, familiar i institucional. Aquest concepte s'explica més bé també en moments de crisi, ja que és quan aquest valor del capital social agafa encara més força. Jo sempre explico l'exemple d'ara fa exactament deu anys. L'any 2002 va haver-hi dos processos gairebé al mateix temps però amb uns mesos de diferència. Per una banda, les inundacions a Nova Orleans, on es va trencar un dic i es va produir inundacions i un «campi qui pugui». El descontrol que hi va haver, l'efecte de després de les inundacions, va ser pitjor que les mateixes inundacions, perquè hi va haver robatoris, molta gent que va marxar, etc. Això també s'explica perquè l'Estat americà no hi va intervenir. Al cap d'uns mesos va passar el mateix en un poble d'Alemanya Federal: hi va haver el desbordament d'un riu i es produí una situació molt semblant. Tota la ciutat va quedar inundada, però, en canvi, allà no hi va haver aquesta situació de descontrol post-efecte. Podríem dir que a Alemanya, en aquella ciutat concreta, els mecanismes relacionals sí que estaven activats. Quan es va donar aquella situació, la gent podia trucar a la veïna, podia trucar a algú i l'organització va ser més efectiva; la gent es va organitzar de seguida, no va haver-hi caos. Per tant, en moments de crisi és quan es veu el valor del capital relacional de caire social. Als EUA va passar a l'inrevés, perquè aquell lloc no estava ben articulad.

Quim Brugue, professor universitari, explica l'anècdota que davant la idea o el concepte d'anar a buscar el fill a l'escola, hi ha dues maneres de fer-ho, una de molt eficient i una altra de molt eficaç. La manera eficient és la d'ell, que es planteja anar a buscar el fill a l'escola a les cinc i, per tant, agafar el cotxe a tres quarts i cinc, passar per l'escola, agafar el nen, pujar al cotxe i tornar a casa. En vint-i-cinc minuts ja està fet. Eficiència màxima. La forma de la seva dona és diferent: anar-hi a peu, aprofitar per a comprar, arribar un quart d'hora abans a l'escola, parlar amb les mares, fer la tertúlia, agafar el nen i tornar cap a casa. Pot trigar una hora i mitja. No era tan eficient, però resultava més eficaç, perquè la mare s'assabentava del que passava a l'escola, tenia tota la informació i, en canvi, el pare més d'un cop portava el nen al col·legi en xandall quan no tocava gimnàstica o no sabia informacions que tocava saber. Per tant, en un termini més llarg, era molt més eficient la perspectiva de la mare, que sabia el que passava al fill, sabia per la mestra i per tothom totes les coses i tenia tota la informació. En termes de llarg termini era molt més eficaç una acció d'aquesta mena, relacional, que no pas una acció puntual. És un exemple que explica molt bé per què, encara que a vegades sembli que no, en el tema relacional és molt millor el mitjà termini que no pas la no relació.

L'acció col·lectiva també és la gran productora de canvis. Totes les ciutats democràtiques s'han articulades a través de l'acció social, i l'àmbit social és el que provoca els canvis. L'antifranquisme es va fer en l'àmbit social; va ser l'àmbit social el que va provocar els canvis institucionals.

Jo em dedico a analitzar també l'independentisme basc i català. En el cas català, la gent focalitza l'emergència de l'independentisme en la crisi econòmica. Però no ho explica tot. Salvador Cardús explica que des del dia 1 de gener fins al 31 de juliol del 2012 s'han produït a Catalunya cada setmana una mitjana de cinquanta actes sobiranistes organitzats per la societat civil. Els han organitzat les entitats, la xarxa social, i això també explica la massiva manifestació de l'11 de setembre passat.

Aquestes formes relacionals, que van des d'aquestes formes d'intervenció més política a les formes més relacionals o de grups d'amics, són molt rellevants. Són formes de micropolítica que potser a priori no estan vinculades a provocar canvis, però que són fonamentals. Per exemple, un dels elements més importants de canvi en la política és l'opinió. Els canvis polítics es donen també a través de l'opinió. La gent opina molt més ara mateix que fa uns anys i aquests cercles d'opinió es formen precisament en els àmbits informals, al mercat, en la família, entre els amics, que són els grans transmissors de l'opinió.

Els processos de canvi social no es produeixen només perquè hi hagi entitats que els facin, sinó també en el moment que aquestes entitats, aquests actors, moviments o partits, són capaços de passar del seu espai a l'àmbit informal. Quan es passa una opinió de l'àmbit

formal a l'àmbit informal, aquest és l'indicador que aquí hi haurà canvis, encara que aquest indicador de vegades no es considera. A Catalunya, en el cas específic de la independència, va haver-hi un abans i un després just en el moment en què allò de què es parlava en els fòrums formals, en els actes públics, va passar als fòrums informals.

Crec que l'àmbit social, de la societat civil i de la micropolítica, és un gran factor de regeneració democràtica. Afortunadament, ara ja la política institucional no es pot fer sola, els partits polítics ja no poden manar sols. Com més democràcia hi ha de base, més acostumats estem a la governança, que és un espai on molts actors competeixen per definir les lleis o les polítiques públiques. En la governança són molts els actors que intervenen en el procés polític per definir la política pública. Com a exemple, tenim el pacte nacional per a l'habitatge. Els polítics no poden treballar sols, han de consensuar amb més actors polítics, socials i amb col·lectius. Aquest aprofundiment de la democràcia, de la participació i de la governança, no és gràcies a la voluntat dels partits polítics o del Parlament, sinó perquè hi ha hagut una insistència de la societat civil que de mica en mica s'ha anat apoderant i està dient que vol participar en aquest àmbit polític i que hi vol dir la seva. L'aprofundiment de la democràcia té molta relació amb el capital social que té una determinada societat: mercats, diaris, associacions, campionats de botifarra als pobles, en definitiva, l'espai relacional. Com més espai relacional hi ha, més opinió té la gent, més vol saber, més vol participar, i això acaba sent una democràcia com la que tenim ara, que no té la qualitat que ens agradaria, però que ha avançat molt en trenta anys. Com més acció col·lectiva, més democràcia, i com més democràcia, més acció col·lectiva. Quan veus que la democràcia té finestres d'oportunitat pots intervenir més i això genera una espiral de més democràcia. La política està més fora de la política institucional que el que molta gent i fins i tot molts polítics institucionals es pensen. I esperem que això sigui per a molts anys.

APORTACIONS EN EL COL·LOQUI

«La força de la relació personal és imparable, és impressionant. Ara pensava en el moviment del 15M de Barcelona. Jo vaig anar-hi alguna tarda. Crec que és una llàstima que no hagin sabut com organitzar-se d'una altra manera per fer més força. Però s'ha mantingut un nucli de persones que, durant un any i uns mesos es trobaven, parlaven de temes importants i intentaven influir a través d'Internet, de les xarxes. Crec que en aquests moviments la força de la relació personal ha fet que hagi quedat un nucli permanent, encara que hi hagi moltes persones que han anat perdent l'interès perquè no tenen prou motivació. Cadascú dóna de si el que pot, però encara s'ha mantingut un nucli de persones que segur que s'han fet grans amigues entre elles. Crec que això és molt important, que és l'embrió de moltes coses que poden passar, encara que a vegades no hi donem prou valor. Es genera una amistat, que és unió amb idees, unió amb necessitat de fer coses conjuntament». (M. M. V.)

- Ricard Vilarregut ha dit que a Catalunya tenim una xarxa social molt potent. Aquest capital social és ple, a través de la munió de relacions amb aquesta xarxa emocional de què parlava Maria Martínez. Jo volia fer ara un salt de la xarxa social a les xarxes socials. En tot això de què hem estat parlant, d'aquests lligams afectius que ajuden les persones a tenir una situació de benestar més enllà de l'àmbit individual i més enllà de la família, en aquest nivell de comunitats socials, quin paper hi poden tenir les xarxes socials? Poden ser una eina que afavoreixi aquesta relació? Quantes vegades no ens ha passat que pel Facebook o el Twitter hem vist aquell company o amic, hem evocat tants records i ens hem pogut comunicar amb ell o tornar-nos a veure? (F. Viñas)

«Crec que la clau és l'efecte relacional. Quan va sortir la televisió, es va dir que mataria la ràdio; quan va sortir el DVD, es va dir que mataria la televisió; quan va sortir Internet es va dir que mataria tota la resta, i, en canvi, tots viuen. Alguns com la ràdio, encara viuen més, avui dia; la ràdio era un aparell antic i, en canvi, ara té una força impressionant. Si bé històricament el monopoli de la relació era el tu a tu, allò personal, aquest monopoli s'ha trencat. El monopoli de la relació ja no és només personal. Per exemple, també des de fa molts anys existeix el telèfon. I ara Internet. Potser ara diem: tot és Internet i no hi ha relació personal. Esperem-nos. També la ràdio semblava que havia de matar la televisió en un moment donat i, en canvi, no va ser així. Penso que la relació personal del tu a tu té una llarga vida. El tema de les xarxes socials, el Twitter mateix, és com una conversa de bar que es fa pública a tothom, perquè el que es comenta es podria dir en un bar amb uns amics i ara es fa públic. Jo sóc un fan del Twitter, però sóc molt defensor de l'existència de diferents tipologies relacionals. Hi ha molta gent que amb la relació cara a cara no se'n surt per qüestions pròpies, per dificultats empàtiques, perquè no vol o perquè és introvertit i, per tant, amb el

Twitter o Facebook té una oportunitat molt bona de relacionar-se. Penso que la qüestió de les xarxes socials és una gran aportació i té un gran valor. La idea és relacionar-se; el com, ja depèn de cadascú». (R. V. S.)

«Crec que tot és complementari en aquest sentit. Estic d'acord que una cosa no pot substituir l'altra. Com deia, una de les coses que et fan sentir el ben ser és tenir ganexes que els altres puguin participar d'allò que tu has viscut. Jo he tingut la sort de tenir una comunitat social adulta, una comunitat d'unes dues-centes persones al meu entorn, on hi ha gent de diferents generacions, on hi ha gent d'oficis diferents, on hi ha un vincle afectiu fort d'amistat que ens aplega i ens uneix. Entendre la meua vida sense això se'm fa difícil, i com que jo crec que ha estat positiu per a mi, el que desitjo és que molta altra gent pugui participar d'això. Aquestes comunitats generen idees, iniciatives i projectes, perquè quan hi ha un grup gran de persones, la creativitat és molt més gran, és molt més àmplia.

»Hi ha molta xarxa social virtual, però no trobo gaires comunitats socials adultes. I ja està bé que hi hagi xarxes socials, com més millor, però a mi m'agradaria que hi hagués més comunitats socials adultes». (J. C. P.)

«Jo, sense xarxes socials podria viure, però, en canvi, em costaria molt viure sense relacions socials presencials. De la família, dels amics i d'organitzacions i associacions de què formo part. En referència al Twitter, són 140 espais els que et deixa posar per a dir alguna cosa. Trobo que és molt poc per a poder explicar, argumentar. El món virtual està bé i ha tingut un pes molt gran en la democràcia, però crec que les comunitats socials adultes han de ser presencials. La resta són complements que, alhora, moltes vegades distreuen de fer altres coses. Pots asseure't davant l'ordinador i passar-t'hi un munt d'hores i després adonar-te de les coses que has deixat de fer per estar connectat a Internet». (E. S. R.)

- En primer lloc, gràcies a tots els ponents perquè hem sentit paraules engrescadores i esperançadores i crec que tota comunitat adulta necessita anar sentint aquestes paraules de tant en tant. Fa dies o mesos que sentim parlar de la paraula capital. L'hem complementat i hem parlat de capital humà, aquest que permet generar xarxes, que permet aguantar moltes realitats difícils que en aquests moments estem passant o està passant la societat, i també s'ha parlat de participació, del com des d'aquestes xarxes s'és capaç de participar i canviar coses del col·lectiu. Mentre anava escoltant totes aquestes paraules em preguntava si potser molt sovint falta algun canal de comunicació d'aquestes realitats. Diuen que la crisi ha aportat que les xarxes s'hagin activat per les necessitats i per les dificultats. No sé si potser faltaria un altaveu o una comunicació d'aquestes realitats que funcionés, que són xarxes de capital humà i que generen participació i activen el col·lectiu i el comú. (I. Batlle)

«Crec que totes les xarxes d'Internet, blogs i formes de comunicació, el que posen en evidència és la gran necessitat de comunicació i de participació que hi ha. Estic d'acord amb

l'Eulàlia que la presència no hi ha res que la substitueixi, però, malgrat tot, hi ha persones que no es poden moure, que no poden circular i que, en canvi, a través d'aquests mitjans poden comunicar-se amb molta gent. Crec que hi ha una gran necessitat de fer-se escoltar i també d'aprendre a escoltar, encara que sigui llegint. En la nostra societat, en la qual sempre anem corrents i mirant el rellotge, el fet de poder-nos aturar per escoltar té un gran valor. Les xarxes faciliten aquesta comunicació, que no és auditiva, que és llegida, però que estimula, i que, ben utilitzada, complementa.

»Crec que la comunicació és essencial i vingui d'on vingui ha de ser benvinguda. Les èpoques de crisi també fomenten aquesta necessitat de compartir del que jo penso, del que m'agrada que m'expliquin els que sé que pensen com jo o fins i tot diferent que jo. A mi a vegades em fa posar molt nerviosa veure segons quins debats a la televisió, perquè m'agradaria poder ser allà per a replicar i no puc, però, d'altra banda, penso que és importantíssim perquè genera necessitat de pensar i, quan estàs amb amics en un sopar o en tertúlies, es parla d'això i genera comunicació fora del mateix àmbit en què s'està produint. Jo no sé si aquestes comunitats adultes de les quals parla en Jordi haurien de ser més estructurades. Potser sí, però crec que estem en un embrió d'aquesta història i que ens hi porta l'època actual, la crisi, la necessitat de participar, tenir en compte l'altra gent, voler que sàpiguen allò que en aquell moment em preocupa. Quan veig aquests debats a la televisió que no deixen que l'altre acabi de parlar, que li trepitgen la paraula o que el tallen, em sap greu. Jo, si fos la moderadora, els diria: "un moment, deixa que acabi l'exposició i deixa que ho sentim tots, que sentir el que la gent té per a dir és absolutament necessari". Penso que estem en un moment molt interessant perquè s'estan produint molts canvis i estem introduint moltes formes de comunicació. Això per a mi és essencial». (M. M. V.)

- M'agradaria definir què entenem per societats gratificants i si es pot parlar més dels espais d'acolliment. Tinc la sort de participar en un menjador social en què la majoria de la gent són persones que dormen al carrer. Entre elles hi ha molt de feeling. He quedat meravellat de l'amistat que tenen i de com s'ajuden els uns als altres. Avui aconseguim que aquestes persones dintre del gran equip, mengin, no robin, però se'ns fa molt difícil que tornin a la vida de cada dia.

Per altra banda, m'adreço ara a l'Eulàlia Solé. Vostè ha definit molt bé la família i estic totalment d'acord amb el que ha definit com a família i amb la forma profunda en què ho ha fet. Aquests nous tipus de famílies, dos homes que tenen un nen, dues dones que tenen un nen, vostè creu que això és una cosa conjuntural o que anirà a més? A mi em costa bastant acceptar-los i més encara estimar-los en aquests nous tipus de família. De quina manera ho podem solucionar o de quina manera, com a col·lectiu reflexiu i de qualitat, podem ajudar que aquests nens en el futur no tinguin tants problemes dia a dia? (C. Escartín)

«Jo he parlat d'aquests espais d'acolliment com a comunitats socials, encara que podríem utilitzar diferents sinònims. Però penso que han de tenir aquesta característica que jo definia com a gratificant. Molta gent treballa, però jo conec poca gent que digui que està contenta de treballar en la seva feina en concret, perquè la majoria de gent voldria fer un altre treball. Hi ha massa gent descontenta. A la gent coneguda que em trobo pel carrer i li pregunto «com estàs», gairebé no em responen mai que molt bé. Si avui ens diguessin que no cal que demà anéssim a treballar i que estiguéssim tranquils que cobraríem igual, qui aniria a treballar? Només hi anirien els que tenen un treball gratificant per a ells. Necessitem espais gratificants. La família ha de ser un espai gratificant i no sempre ho és, jo m'atreiria a dir que hauria de ser l'espai més gratificant. Un espai gratificant vol dir que ens dóna una dimensió plaent i que per a nosaltres és espai de creixement, de goig, d'alegria i de projecció creativa cap enfora. Si no tenim aquests espais gratificants, la vida esdevé molt rutinària, monòtona i molt dura. Necessitem llocs on la vida sigui gratificant i aquesta gratificació la dóna la dimensió relacional; és a dir, el món afectiu passa a ser més rellevant que el món laboral, hem de trobar llocs on el que faig sigui menys important que el que sóc. Són espais on el simple fet de ser ja és prou motiu per a ser acollit. Una altra cosa diferent és aquesta altra dimensió dels diferents grups que podem tenir, com, per exemple, aquest que anomenes tu d'acollida de gent marginal.

»Grups de persones que treballen juntes, que pensen juntes, que reflexionen juntes, que realitzen projectes juntes, també socialment i políticament són més problemàtics.

»Sobre la pregunta de l'Ignasi, estic d'acord en què avui és temps de fer visible el que és invisible. S'ha de fer visible, s'ha de donar rostre al que ja existeix. Seria interessant, i les xarxes socials ajuden i contribueixen a fer que moltes de les coses bones que fan els diferents grups socials esdevinguin visibles». (J. C. P.)

«Jo he parlat dels diversos tipus de família que hi ha actualment, amb independència de si ens agraden o no. Les formes més noves de família, i amb les quals podem tenir més recances, són les famílies homoparentals. Jo no sé si això progressarà o no, però dintre d'un sistema democràtic com el que tenim no s'anirà cap enrere. És una cosa que s'acceptarà, ja que també forma part de la democràcia acceptar les tendències de cadascú, en aquest cas les tendències sexuals. Legalment s'han aprovat aquestes unions, s'han aprovat les adopcions i això és el que hem d'intentar acceptar. Els fills no han triat si els seus pares són una família o parella heterosexual o homosexual, i per ells hem de tenir una mentalitat oberta, per oferir-los la màxima igualtat respecte dels altres, perquè visquin una vida tranquil·la, a l'escola, a la Universitat, a la feina, etc. Es tracta d'acceptar-ho i respectar-ho». (E. S. R.)

- En primer lloc vull donar les gràcies als ponents que heu participat perquè us puc dir que sóc una persona que no havia dedicat gaire temps a pensar sobre aquest tema i avui m'heu donat la possibilitat de posar-hi pensament. Per tant, el que diré són idees que he anat recollint de les exposicions que heu fet. He pogut sentir dues exposicions d'àmbit general sobre l'entorn d'espais d'acolliment i d'àmbits d'actuació. Els altres heu parlat del tema de la família més al nivell de les persones. Respecte als entorns d'espais d'acolliment s'ha parlat d'estructures econòmiques, financeres i altres corporacions, i respecte als àmbits d'actuació, heu parlat de l'institucional, familiar, mercantil i social.

Crec que l'àmbit social és transversal als altres àmbits. I penso que hi ha un àmbit que ha quedat absolutament en segon pla, que és el mercantil, on hi ha el tema laboral i l'econòmic i financer. Aquest és un àmbit al qual molts de nosaltres estem dedicant de vuit a deu hores diàries i ens pot agradar molt o no, però entenc que la relació social en aquest àmbit és importantíssima i també està canviant brutalment, des del concepte de les estructures sindicals a la mateixa estructura econòmica de l'empresa. Crec que aquestes comunitats adultes més enllà de la família de què parlem no són capaces d'incidir en aquest sector mercantil. (A. Crespán)

«Realment no hi ha resposta. Sobretot els politòlegs i tota la gent que treballem en l'àmbit social, sempre deixem de banda la part mercantil com un objecte d'anàlisi o estudi que no toquem. Realment aquest àmbit no l'estudiem i és importantíssim, perquè hi treballem moltes hores. Penso que el motiu de no tractar aquest àmbit és més per inèrcia acadèmica, professional i social, que no pas perquè no tingui interès. Encoratjo que aquest sigui un dels temes importants a tractar». (R. V. S.)

«L'àmbit mercantil no el domino, però sí que conec l'àmbit personal de la gent que es troba immersa en aquest món. En les persones també es dona el rol de treballador i, a més, ocupa una etapa important de la nostra vida. Actualment hi ha una branca de la meva professió que ha proliferat d'una manera vertiginosa: el *coaching*. Personalment, crec que és un tema que es troba en aquests moments una mica pervertit. A unes persones que tenen una preparació i que poden ser enginyers, advocats, psicòlegs, sociòlegs, se'ls pot aportar un espai de reflexió en l'àmbit professional. És tot el que podem fer. En aquests moments hi ha molta necessitat, ja que dintre el món del treball hi ha molta angoixa i per això ha proliferat aquesta professió. Penso que hi ha gent que hi treballa que té molta formació, però també hi ha gent que s'hi dedica i que en té molt poca. Hi ha la necessitat de comunicar i de ser escoltats. En el món de l'empresa hi ha molta angoixa per les rivalitats professionals. Estem en un món globalitzat i es compren i venen empreses i molts cops el personal sobra i s'ha de tornar a col·locar, o se l'acomia. Això ha generat molta angoixa i penso que sí que és un tema que s'hauria de treballar.

»Fa molts anys vaig assistir a una conferència d'un exministre d'indústria que parlava de la globalització i de la gran importància que tenia. Jo no hi entenc gaire del tema econòmic o financer, però he vist persones molt angoixades per aquest moviment de globalització que ha portat a la fusió, compra, venda i eliminació d'empreses, de societats. Hi ha persones que ho passen molt malament i que requereixen els serveis d'algú amb qui parlar. Jo tinc clients que durant un temps han vingut a veure'm per temes personals i en un altre moment han volgut parlar-me de l'àmbit laboral. Aquest és un món difícilíssim. Hi ha grans rivalitats dintre de les empreses i potser preval molt el tema del rendiment econòmic i del capital que aporta la persona, i això genera molta angoixa». (M. M. V.)

- El que jo plantejo dintre el tema de les comunitats adultes és que igual que fem accions en l'àmbit institucional o en el familiar, en l'àmbit mercantil no estem fent plantejaments. És un tema a escala de comunitat i no individual. (A. Crespán)

«No, individual no. Però els que poden demanar auxili són els que se senten que s'estan ofegant i això és una cosa que no sé des d'on s'ha de recollir, però s'hauria de fer també des del món de l'empresa i donar sortida a aquestes angoixes dintre la mateixa empresa». (M. M. V.)

- El que jo plantejo és que potser s'ha d'anar canviant el concepte d'empresa. (A. Crespán)

«Podem donar un exemple. Nosaltres som molt amics i estem treballant junts des de fa vint anys. Estem en una empresa i fem un producte molt vàlid. L'empresa funciona molt bé. Però un dia vénen de la competència, s'asseuen amb mi i em diuen: "si véns amb nosaltres et donem deu vegades més del que cobres aquí". Què fa la gent? Se'n va. No tenim comunitats socials adultes, valorem més els diners que l'amistat. Hem de ser capaços de crear-les. Si encara estem en fase embrionària i les comunitats socials adultes són grups d'amics, no hem entès que han de crear economia, treball, que han de crear moltíssimes coses. Penso que aquest és un gran repte. Hi ha corporacions, no comunitats socials adultes». (J. C. P.)

- Des de l'any 1981 fins al 1990 vaig ser treballadora del CIEMEN, amb Aureli Argemí i Carles Riera. Vam treballar en aquell moment per una Europa de les nacions. El substrat era latent en la societat civil i ara avui ha sortit. El substrat no és una cosa que surti del no-res sinó que actualment, en aquest moment polític d'hores baixes, surt del moviment civil. (C. Riera)

- Penso que tenim unes comunitats adultes que són molt relacionals, a imatge de la família. Estic d'acord amb el que heu dit, que hi ha moltes comunitats socials adultes i que és molta la quantitat de relació que tenen. Es donen unes relacions bones, òptimes. Però

penso que ja és temps de passar d'unes comunitats adultes centrades en la relació a unes comunitats adultes centrades en l'emprenedoria, és a dir, comunitats socials adultes que siguin emprenedores. Crec que és aquí on trobaríem noves maneres de fer empresa, noves maneres de crear riquesa, noves maneres d'innovar socialment molts aspectes. (M. Viñas)

- M'agradaria acabar aquest sopar fent una espècie de profecia. Davant els canvis que viu el món, hi ha alguna cosa que em fa pensar que el ser amb els altres és establir una nova relació en la qual aquest diàleg madur que estem tenint potser farà recuperar alguns elements ètics, alguns valors que ens falten ara. Em sembla que és important recuperar aquest terreny o crear des d'un nou estil empresarial, polític, econòmic o familiar.

Potser ens diran que a l'Àmbit som uns somiadors, però algú ha de somiar en la vida, oi?
(J. M. Forcada)

SOPAR HORA EUROPEA

Llibres publicats

50 Sopars Hora Europea. Diàlegs de Cultura
Del 51 al 100 Sopars Hora Europea. Diàlegs de Cultura

Resums publicats

- 132 L'art de la mediació
- 133 Davant un rebrot selvàtic en la joventut?
- 134 Donar ànima als dibuixos
- 135 Turisme en clau de pau
- 136 Fer festa
- 137 La violència com a fascinació
- 138 Vers un nou concepte de la professió
- 139 Crear i conservar
- 140 La persona humana: un ésser racional i emocional
- 141 L'aigua, un bé escàs?
- 142 Diagnòstic de la democràcia
- 143 Un mestissatge cultural?
- 144 Plaure i complaure's en la família
- 145 Invertir en solidaritat
- 146 Sobren milions d'habitants...
- 147 Humor versus frivolitat
- 148 L'educació i la tecnologia al servei del desenvolupament humà
- 149 Nous objectius d'humanització hospitalària
- 150 Creativitat per donar qualitat a la vida
- 151 L'esport: del competir al compartir
- 152 Empresaris emprenedors
- 153 Noves addiccions
- 154 Errors i negligències humans
- 155 Música per... educar, guarir, guiar...

- 156 Es pot construir la pau. En complir-se 10 anys de la Carta de la Pau
- 157 La dona, promotora de noves actituds
- 158 Infants superdotats. Es fan o neixen?
- 159 Llibertat coresponsable
- 160 La casa, espai per viure i per conviure
- 161 Alliberar la poesia
- 162 Barcelona, ciutat intercultural
- 163 Biotecnologia i alimentació
- 164 Soledat i silenci, brúixola de l'existència
- 165 Educar els sentiments
- 166 Habitatges sense barreres
- 167 Crisi d'autoritat, crisi de poder
- 168 Viure sense ressentiments
- 169 I després de la teleporqueria, què?
- 170 Conduir, una qüestió d'aptitud o d'actitud?
- 171 Civisme al segle XXI, el repte de conviure
- 172 Redescobrir les capacitats de la vellesa
- 173 Els joves, cap a una nova sociabilització
- 174 On són els savis d'avui?
- 175 El repte de la seguretat viària
- 176 L'assetjament moral
- 177 Escoles mixtes de pares i fills
- 178 La vida en positiu
- 179 Malalts pels diners?
- 180 La fragilitat de l'amistat
- 181 El plaer de tenir temps
- 182 Xina 2008
- 183 Desarmar la història
- 184 Parlem de la preadolescència
- 185 Somniar: font de creativitat
- 186 Adultesa amb harmonia
- 187 Entusiasmar per ensenyar..., entusiasmar per aprendre

- 188 Majories i minories en la convivència democràtica
- 189 Tenir consciència del propi cos
- 190 Interreligiositat, un fenomen dels nostres dies
- 191 La qualitat en la comunicació
- 192 Actituds i valors davant la crisi
- 193 La transversalitat dels valors
- 194 Els límits dels mitjans de comunicació
- 195 Idolatries del segle XXI
- 196 Intel·ligència espiritual
- 197 Nou model social. Claus d'interpretació
- 198 Diàlegs creadors de cultura
- 199 Els rumors, llavor de desconfiança
- 200 Conciliació i coresponsabilitat a la llar
- 201 La riquesa de la diversitat
- 202 Voluntariat en temps de crisi
- 203 De la queixa a la proposta
- 204 Decideix-te a decidir

